

KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

Przewodniczący
Andrzej Jakubiak

Warszawa, dnia 18 lipca 2016 r.

DOK/WPRI/G135/1/1/2016/MGŚ

Powszechne Towarzystwa Emerytalne - według rozdzielnika

Stanisław P. A. W.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego odnotowuje sygnały pochodzące od małżonków zmarłych członków otwartych funduszy emerytalnych (dalej: „OFE” lub „fundusz”), dotyczące występujących w działaniu funduszy nieprawidłowości w zakresie wypłat środków z rachunku zmarłego członka OFE. Zagadnienie dotyczy wypłat całości środków z ww. rachunków wyłącznie na rzecz osób uposażonych lub spadkobierców, z pominięciem małżonków zmarłych członków OFE, w przypadkach, w których fundusz posiadał – na podstawie aktu zgonu – wiedzę co do faktu pozostawiania członka OFE w chwili śmierci w związku małżeńskim.

Mając na względzie dbałość o jednolite przestrzeganie standardów prawnych przez powszechne towarzystwa emerytalne w ramach prowadzonej przez nie działalności, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego przedstawia następujące stanowisko w kwestii wypłat środków z rachunku zmarłego członka OFE.

Zgodnie z art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz. 291 ze zm.), dalej jako „ustawa”, zawierając umowę z funduszem, osoba występująca z wnioskiem o przyjęcie do funduszu jest obowiązana złożyć pisemne oświadczenie o stosunkach majątkowych istniejących między nią a jej małżonkiem, a jeżeli między małżonkami nie istnieje wspólność ustawowa – udokumentować także sposób uregulowania tych stosunków. Powyższy obowiązek ciąży także na członku OFE, który zawarł związek małżeński po zawarciu umowy z funduszem.

W oparciu o ust. 2 powołanego przepisu, członek OFE jest obowiązany zawiadomić fundusz o każdorazowej zmianie w stosunku do treści wspomnianego powyżej oświadczenia, o ile zmiana taka obejmuje środki zgromadzone na jego rachunku. Zawiadomienie o zmianie treści oświadczenia składa się na piśmie, a także na wniosek członka OFE może być złożone za pomocą środków komunikacji elektronicznej, natomiast na żądanie funduszu należy przedstawić dowód takiej zmiany.

Zgodnie z art. 83 ust. 3, w razie niedopełnienia obowiązku, o którym mowa powyżej przyjmuje się odpowiednio, że między małżonkami istnieje wspólność ustawowa albo, że małżeńskie stosunki majątkowe uregulowane są zgodnie z treścią umowy zawartej z funduszem

lub ostatnim zawiadomieniem dokonany przez członka funduszu, zgodnie z ust. 2 omawianego artykułu.

Mając na uwadze przedstawione regulacje organ nadzoru zwraca uwagę, iż w wyniku wypełniania obowiązków informacyjnych spoczywających na członku funduszu względem OFE w zakresie jego stanu cywilnego oraz stosunków majątkowych istniejących między nim a jego małżonkiem, fundusz powinien posiadać pełną wiedzę w tym zakresie konieczną do realizacji wypłat środków z rachunku zmarłego członka OFE. W przypadkach braku realizacji przedmiotowego obowiązku członka funduszu ustalenie stosunków majątkowych opiera się na zasadzie domniemania istnienia wspólności małżeńskiej między małżonkami.

Sposób podziału środków w razie śmierci członka OFE regulują przepisy Rozdziału 13 ustawy. Zgodnie z art. 131 ust. 1 ustawy, jeżeli w chwili śmierci członek OFE pozostawał w związku małżeńskim, fundusz dokonuje wypłaty transferowej połowy środków zgromadzonych na rachunku zmarłego na rachunek małżonka zmarłego w funduszu, w zakresie, w jakim środki te stanowiły przedmiot małżeńskiej wspólności majątkowej.

Na podstawie art. 132 ustawy, środki zgromadzone na rachunku zmarłego członka OFE, które nie zostaną wykorzystane zgodnie z art. 131, przekazywane są osobom wskazanym przez zmarłego, zgodnie z art. 82 ust. 1 lub 1a, a w przypadku ich braku wchodzi w skład spadku.

Z powyższego wynika, iż w przypadku śmierci członka OFE, jeśli między małżonkami istniała wspólność majątkowa małżeńska, fundusz jest zobligowany najpierw dokonać podziału środków objętych wspólnością majątkową i wypłaty ich połowy na rzecz małżonka zmarłego członka OFE, w następnej kolejności dokonać wypłaty środków osobom uposażonym, zgodnie z dyspozycją dotyczącą wypłaty po śmierci członka funduszu złożoną w chwili zawierania przez niego umowy o członkostwo lub w trakcie trwania jego członkostwa. Natomiast w przypadku niewskazania osób uposażonych, fundusz ma obowiązek dokonać wypłaty tych środków spadkobiercom członka funduszu.

Zgodnie z art. 131 ust. 2 ustawy wypłata transferowa obejmująca środki zmarłego członka OFE przypadające jego małżonkowi jest dokonywana w terminie, o którym mowa w art. 122, nie wcześniej jednak niż w terminie 1 miesiąca, po przedstawieniu przez małżonka zmarłego odpisu aktu zgonu, odpisu aktu małżeństwa oraz pisemnego oświadczenia stwierdzającego, czy do chwili śmierci członka funduszu nie zaszły żadne zmiany w stosunku do treści oświadczenia o stosunkach majątkowych istniejących pomiędzy członkiem OFE a jego małżonkiem, o którym mowa w art. 83 ust. 1, lub zawiadomienia o każdorazowej zmianie w stosunku do treści ww. oświadczenia, o którym mowa w art. 83 ust. 2, a jeżeli zmiany te miały miejsce – po przedstawieniu dowodu tych zmian.

Dodatkowo, jeżeli zmarły nie złożył oświadczenia o stosunkach majątkowych w sytuacji, gdy zawarł związek małżeński po zawarciu umowy z funduszem, a także zawiadomienia o każdorazowej zmianie w stosunku do treści tego oświadczenia tj. nie dopełnił obowiązku określonego w art. 83 ust. 1 zdanie drugie lub w ust. 2, jego małżonek powinien potwierdzić na piśmie, że do chwili śmierci członka funduszu nie zmienił się stan stosunków majątkowych między małżonkami ustalony stosownie do art. 83 ust. 3, a w przypadku zmiany tego stanu – przedstawić odpowiednie dowody tej zmiany (ust. 4 omawianej regulacji).

Analiza działalności funduszy w zakresie realizacji wypłat środków z rachunków zmarłych członków OFE, wskazuje, że niektóre z funduszy, pomimo informacji o pozostawaniu zmarłego członka OFE w związku małżeńskim, wynikających z aktu zgonu i jednocześnie nie będąc w posiadaniu wymaganych oświadczeń dokumentujących stosunki majątkowe pomiędzy członkiem OFE a jego małżonkiem, wymaganych zgodnie z art. 131 ust. 2 ustawy, dokonują wypłaty całości środków zgromadzonych na rachunku zmarłego członka OFE na rzecz osób uposażonych lub spadkobierców.

Organ nadzoru zauważa, iż pomimo wyraźnego wskazania w art. 131. ust. 2 ustawy małżonka zmarłego jako podmiotu uprawnionego do złożenia do funduszu aktu zgonu oraz pozostałych dokumentów dotyczących ustroju stosunków majątkowych dotyczących członka funduszu, ww. dokument może być przedstawiony funduszowi przez inną osobę np. uposażonych. Jednak okoliczność wskazująca na to, który z ww. podmiotów dostarczył funduszowi przedmiotowy dokument jest prawnie irrelevantna i nie ma wpływu na czyją rzecz będzie realizowana wypłata. Wpływu na taki stan rzeczy nie ma również rozpoczęcie biegu terminów realizacji wypłaty – względem małżonka zmarłego (art. 131 ust. 2 ustawy) oraz osób uposażonych i spadkobierców (art. 132 ust. 2 ustawy). W takim przypadku wiążąca jest treść aktu zgonu inicjującego działania funduszu w zakresie dokonania wypłaty.

Organ nadzoru wskazuje, że w myśl art. 95 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1741 ze zm.) akt zgonu zawiera takie elementy jak m.in. stan cywilny oraz nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona) małżonka osoby zmarłej, jeżeli w chwili śmierci pozostawała ona w związku małżeńskim. Zgodnie z art. 78 pkt 1 tejże ustawy dokumentem potwierdzającymi ustanie, unieważnienie albo stwierdzenie nieistnienia małżeństwa jest m.in. odpis skrócony aktu zgonu. Mając powyższe na uwadze, w ocenie organu nadzoru, informacje zawarte w akcie zgonu, wskazujące na pozostawanie w związku małżeńskim do chwili śmierci członka OFE, stanowią wystarczającą przesłankę do powstrzymania działań funduszu zmierzających do realizacji wypłaty względem uposażonych albo spadkobierców do czasu przeprowadzenia analizy stosunków majątkowych dotyczących zmarłego członka OFE i jego małżonka oraz prawidłowego podziału środków po zmarłym członku OFE, tak by nie pozbawić małżonka zmarłego członka OFE należnej mu części środków zgromadzonych w funduszu.

Organ nadzoru zauważa jednocześnie, iż ustawodawca nie określił terminu w jakim małżonek zmarłego powinien złożyć wskazane w ustawie dokumenty, aby doszło do wypłaty transferowej. Brak działania małżonka zmarłego członka OFE w tym zakresie nie uprawnia funduszu do realizacji wypłaty całości środków na rzecz osób uposażonych czy też spadkobierców, jeżeli z posiadanych przez fundusz dokumentów wynika możliwość istnienia wspólności majątkowej między zmarłym członkiem OFE a jego małżonkiem. W innym wypadku realizacja wypłaty środków z pominięciem małżonka stanowiłoby rodzaj sankcji w postaci pozbawienia małżonka zmarłego członka OFE prawa do otrzymania należnych mu środków, której jednak prawodawca nie przewiduje. Obowiązki realizacji wypłaty środków przy zachowaniu terminów określonych w art. 132 ust. 2 ustawy w żadnym wypadku nie ograniczają działań wyjaśniających funduszu dotyczących ustalenia podziału zgromadzonych przez członka środków.

Organ nadzoru zauważa, że w omawianym stanie faktycznym wypłata całości środków z rachunku zmarłego członka OFE wyłącznie na rzecz osób wskazanych przez zmarłego członka OFE lub w dalszej kolejności spadkobierców, z pominięciem jego małżonka, jest równoznaczna z pominięciem przez fundusz istnienia domniemania z art. 83 ust. 3 ustawy, w świetle którego przy braku poinformowania przez zmarłego o stosunkach majątkowych istniejących między nim a jego małżonkiem, należy przyjąć istnienie między nimi wspólności ustawowej. W związku z tym fundusz narusza art. 131 ust. 1 oraz art. 132 ust. 1 ustawy w zw. z niezrealizowaniem wypłaty transferowej na rzecz małżonka zmarłego członka OFE, której przedmiot powinna stanowić połowa środków objętych wspólnością majątkową, w sytuacji, gdy w chwili śmierci członek funduszu pozostawał w związku małżeńskim.

Właściwym sposobem postępowania w ocenie organu nadzoru jest zatrzymywanie części środków należnych małżonkowi zmarłego członka OFE, jeśli dane o nim znajdują się w akcie zgonu. Osoby wskazane, po złożeniu stosownych dokumentów, winny otrzymać jedynie

pozostałą część środków, a w przypadku niewskazania żadnej osoby – środki te wejdą w skład spadku.

Organ nadzoru oczekuje, że podmioty nadzorowane dokonają oceny stosowanych przez siebie praktyk w przedmiotowym zakresie i podejmą działania w celu wyeliminowania ewentualnych nieprawidłowości.

2 powiatu
PRZEWODNICZĄCY
KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
A. Jakubiak
Andrzej Jakubiak